

LẠI KHỦNG HOẢNG CHÍNH PHỦ Ở UCRAINA

PGS. TS. Vũ Dương Huân

Đại sứ CHXHCN Việt Nam tại Ucraina

Ngày 10/01/2006, Quốc hội Ucraina với 250 phiếu thuận trong số 405 đại biểu có mặt bỏ phiếu thông qua quyết định giải tán Chính phủ của Thủ tướng Iuri Ekhanurov đúng vào thời điểm Tổng thống Ucraina V. Iushenco còn đang trên đường sang Cadacxtan dự lễ đăng quang của Tổng thống Nadabaiev. Đây là chính phủ thứ hai của Ucraina sau "Cách mạng Cam" và mới tồn tại được chưa đầy bốn tháng.

Những yếu tố nào đã dẫn đến việc bỏ phiếu bất tín nhiệm Chính phủ, phản ứng của dư luận ra sao và hệ quả của việc giải tán Chính phủ là gì? Ngoài ra triển vọng tình hình Ucraina sẽ đi đến đâu, nhất là cuộc bầu cử Quốc hội, Hội đồng địa phương đang đến gần.

Với những nguồn tư liệu, thông tin phong phú, đa dạng và là người trực tiếp chứng kiến những sự kiện, tác giả mong muốn làm sáng tỏ những vấn đề trên.

1. Những nhân tố dẫn đến giải tán Chính phủ

Có nhiều nguyên nhân khác nhau đưa đến việc giải tán Chính phủ Iuri Ekhanurov. Có nguyên nhân trực tiếp, nguyên nhân sâu xa, nguyên nhân khách quan và chủ quan.

Trước hết, *nhân tố trực tiếp*, hay chính là "cái cớ" để các vị đại biểu nhân dân quyết định hạ bệ Chính phủ Iu. Ekhanurov là vấn đề gaz. Từ cuối tháng 11/2005, trong quan hệ Ucraina – Nga bùng nổ khủng hoảng "chiến tranh gaz". Nga đề nghị nâng giá bán gaz cho Ucraina theo giá thị trường thế giới, tức là từ 50 đôla/1.000 m³ lúc đầu, tăng lên 160 đôla, sau đó tăng lên 230 đôla/1.000 m³. Nga không thể cứ bán gaz bao cấp với giá thấp mãi cho Ucraina làm thiệt hại kinh tế Nga và nhất là trong lúc Ucraina đang được Mỹ và Liên minh Châu Âu công nhận có nền kinh tế thị trường và sắp gia nhập WTO. Nga cũng đề nghị tăng giá gaz bán cho các nước khác trong không gian hậu Xô viết. Về nguyên tắc Ucraina cũng đồng ý chuyển sang giá thị trường, song phải chuyển dần dần, có giai đoạn quá độ, còn giá cả phải có chuyên gia độc lập xác định. Ngoài nâng giá gaz, cũng sẽ nâng giá vận chuyển gaz qua đường ống trên lãnh thổ Ucraina. Qua hàng chục phiên đàm phán rất khẩn trương, vô cùng căng thẳng và đầy phức tạp ở nhiều cấp khác nhau (Lãnh đạo Tập đoàn Khí đốt, Bộ trưởng Năng lượng - Nhiên liệu Ucraina, Bộ trưởng Công nghiệp Nga, Thủ tướng hai nước và có lúc hai Tổng thống cũng vào

cuộc), ngày 04/01/2006, hai bên đã ký được thoả thuận. Theo đó Nga cung cấp gaz cho Ucraina qua công ty trung gian “Rosukrenergo”. Công ty Rosukrenergo sẽ mua gaz của Gazprom với giá 230 đôla/1.000 m³, sau đó trộn với gaz rẻ hơn mua của Trung Á và bán cho Ucraina với giá 95 đôla/1.000 m³ tại biên giới Nga – Ucraina ⁽¹⁾. Rosukrenergo tự cân đối việc thanh toán. Hai bên cũng thoả thuận tăng giá vận chuyển gaz của Nga qua lãnh thổ Ucraina từ 1,09 đôla/ 1.000 m³/100 km lên 1,6 đôla. Ngoài ra, các bên cũng nhất trí thành lập công ty dầu khí chung với số vốn như nhau để làm nhiệm vụ cung cấp gaz cho Ucraina. Hiệp định trên có giá trị 5 năm ⁽²⁾.

Các lực lượng chính trị Ucraina đánh giá về Hiệp định trên rất khác nhau. Tổng thống, Thủ tướng và chính quyền cho rằng thoả thuận trên là thắng lợi to lớn của Ucraina. Trên thực tế, Ucraina không phải mua giá gaz cao 230 đôla/1.000 m³ như đòi hỏi của phía Nga mà chỉ mua với giá 95 đôla. Về cơ bản “chiến tranh gaz” với Nga đã chấm dứt. Đàm phán đúng đắn, hiệp định nghiêm túc, thể hiện tính chuyên nghiệp cao, những thoả thuận đã đạt được cấp độ chính trị, kinh tế là thoả hiệp nghiêm túc. Hiệp định trên không làm hại lợi ích quốc gia Ucraina ⁽³⁾.

Các lực lượng đối lập phê phán hết sức gay gắt việc đàm phán của Chính phủ, cho rằng thương lượng không minh bạch, làm hại lợi ích quốc gia, đòi cách chức Bộ trưởng Năng lượng - Nhiên liệu, Tổng Giám đốc Tổng Công ty Dầu khí Ucraina và cả Chính phủ của Iu. Ekhanurov. Cựu Thủ tướng, Chủ tịch Đảng Khu vực V. Ianucovich nhận xét: tăng giá gaz kiểu gì thì cũng đánh vào kinh tế. Ngân sách sẽ đổ vỡ, giá thành các sản phẩm trong nước sẽ tăng, tính cạnh tranh của hàng hoá Ucraina trên thị trường thế giới sẽ giảm. Ông Ianucovich khẳng định rằng, sai lầm chính trị là ở chỗ lãnh đạo đất nước giải quyết vấn đề an ninh năng lượng không có trình độ chuyên nghiệp, không có chuẩn bị mà chỉ xuất phát từ tham vọng chính trị của mình và những tính toán trước bầu cử Quốc hội. Đã không dành thời gian thích đáng cho việc tìm giải pháp mà hai bên đều có thể chấp nhận được, thay vào đó họ lại làm bùng lên sự thù địch giữa Ucraina và Nga ⁽⁴⁾.

Theo nhận xét của nhà nghiên cứu chính trị, ông Andray Ermôlaiev, trong Hiệp định trên không thấy một chút lợi nào cho Ucraina vì kiểu gì cũng phải mua gaz theo giá mới. Các nhà kinh tế đã cảnh báo, nếu giá gaz tăng đến 100đôla/1.000 m³ thì lợi nhuận của các ngành khai khoáng, luyện kim, công nghiệp hoá chất, chế tạo máy sẽ giảm khủng khiếp và đương nhiên sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến thu ngân sách. Theo ông Igo Shuroma, đại biểu phái XHDC (thống

¹ Xem Vũ Dương Huân. *Khủng hoảng gaz trong quan hệ Ucraina – Nga*. Tạp chí Kinh tế Thế giới, số 1/2006.

² <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 11.01.2006. (Tiếng Nga).

³ Iushenco. *Việc giải tán Chính phủ không liên quan đến gaz*. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 11.01.2006. (Tiếng Nga).

⁴ Babenkô. *Ngừng cung cấp gaz*. Báo “Tin tức Kiev”, ngày 13.01.2006.

nhất), thiệt hại của Ucraina trong Hiệp định gaz ký với Nga khoảng 3 tỷ đôla/năm. Ngân hàng Thế giới cũng chia sẻ những nhận định trên. Theo đại diện Ngân hàng Thế giới ở Ucraina, Belarus và Matxcova, Pol Becorinhkhor: Nếu giá gaz tăng 100% thì tăng trưởng GDP của Ucraina sẽ giảm 3-4% trong 2 năm tới ⁽⁵⁾.

Giá gaz tăng không chỉ gây hậu quả nặng cho nền kinh tế mà còn là một đòn giáng vào người tiêu dùng, vào từng người dân. Ủy ban Quốc gia về điều tiết thị trường năng lượng đã chính thức kiến nghị tăng giá gaz sinh hoạt lên 25% và giá điện là 20% ⁽⁶⁾. Đó chưa phải là giá cuối cùng, bởi vì giá gaz 95 đôla/1.000 m³ là giai đoạn đầu. Chưa rõ giai đoạn đầu kéo dài bao lâu? Chính vì vậy mà các đại biểu Quốc hội đối lập đi đến kết luận là thoả thuận về gaz với Nga đã làm hại lợi ích dân tộc. Mặt khác, các vị đại biểu nhân dân cũng rất bất bình trước việc Bộ trưởng Năng lượng - Nhiên liệu Plachkov và Chủ tịch Tập đoàn dầu khí Ucraina Iuchenco đã không có mặt tại phiên họp như lời mời của Quốc hội. Và với kết luận trên, họ đã cùng nhau bỏ phiếu phế truất Chính phủ Iuri Ekhanurov. Tham gia vào cuộc bỏ phiếu bất tín nhiệm này có các nghị sỹ khối Timoshenco, Đảng Cộng sản, Đảng Khu vực, Đảng XHDC (thống nhất) và cả Đảng Nhân dân của Chủ tịch Quốc hội V. Litvin

⁽⁷⁾ do Đảng Khu vực, Đảng Cộng sản và Đảng XHDC (thống nhất) khởi xướng.

Trước cuộc bỏ phiếu bất tín nhiệm đã có âm mưu hạ bệ chính phủ của các nghị sỹ đối lập. Khi Quốc hội nghe Chính phủ báo cáo về việc ký Hiệp định gaz với Nga thì giọt nước đã làm tràn cốc nước và có tới 250 nghị sỹ ủng hộ, trong khi chỉ cần 226 phiếu tán thành.

Nguyên nhân sâu xa của việc các nhà lập pháp đánh đổ Chính phủ của Iuri Ekhanurov nằm ở chỗ khác, không phải lĩnh vực kinh tế, không phải ở gaz mà là cuộc bầu cử Quốc hội và Hội đồng địa phương dự kiến vào ngày 26/3/2006. Cuộc vận động tranh cử chính thức đã bắt đầu. Cuộc chạy đua này chắc chắn sẽ cực kỳ căng thẳng, rất phức tạp, vô cùng quyết liệt. Bởi vì, từ 01/01/2006, cải cách chính trị, đặc biệt là sửa đổi Hiến pháp đã bắt đầu có hiệu lực. Theo sửa đổi Hiến pháp, Ucraina sẽ chuyển từ thể chế Tổng thống - Nghị viện sang Nghị viện - Tổng thống. Quyền hạn của Tổng thống sẽ bị thu hẹp đáng kể, trong khi đó Quốc hội và Chính phủ sẽ được trao thêm khá nhiều quyền lực. Tổng thống không còn quyền chỉ định Thủ tướng và Chính phủ. Thủ tướng và Chính phủ sẽ do liên minh đa số trong Quốc hội giới thiệu. Tổng thống chỉ còn quyền có ý kiến tiến cử các bộ trưởng sức mạnh ⁽⁸⁾. Chính vì vậy,

⁵ Tin tức: *Đổi gaz với việc thành lập tổ hợp vận chuyển gaz*. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 19.12.2006. (Tiếng Nga).

⁶ I. Gôlochuc và A. Galuc. *Quốc hội giải tán Chính phủ, hứa không tăng giá gaz đối với dân chúng*. Báo "Sự kiện", ngày 11.01.2006. (Tiếng Nga).

⁷ A. Chalencô. *Vì sự phân bội Tổ quốc, Quốc hội giải tán Chính phủ Ekhanurov*. Báo "Ngày nay", ngày 11.01.2006.

⁸ Xem Vũ Dương Huân. *Lại bàn về cải cách chính trị ở Ucraina*. Tạp chí Nghiên cứu Chính trị, số 2 (62)/2005.

cuộc chạy đua vào Nghị viện càng trở thành cuộc giành giật một mất một còn giữa các đảng phái. Ngăn chặn Đảng Liên minh nhân dân Ucraina của chúng ta của Tổng thống đương nhiệm để giành chiến thắng là mục tiêu chung của tất cả các đảng chính trị đối lập. Họ đã đồng tình bỏ phiếu hạ bệ Chính phủ Ekhanurov, ngăn chặn lực lượng của Tổng thống sử dụng chính quyền trong cuộc chạy đua này. Một nhà phân tích của báo "Tin tức Kiev" viết: Lật đổ Chính phủ là con bài mới của lực lượng đối lập chống Tổng thống V. Iushenco. Chính Thủ tướng Iuri Ekhanurov đứng đầu danh sách ứng cử Quốc hội của Đảng "Ucraina của chúng ta". Bằng cách đó, các lực lượng đối lập đã làm giảm cơ hội "Đảng cầm quyền" sử dụng tiềm lực chính quyền cho bầu cử, trong đó có việc gian lận⁽⁹⁾. Chính ông A. Dincheco, nguyên là người đứng đầu Văn phòng Tổng thống V. Iushenco, Chủ tịch Đảng "Các lực lượng yêu nước" nói trắng ra rằng: Nguyên nhân chính giải tán Chính phủ là ngăn chính quyền sử dụng quyền hành, quyền lực trong bầu cử Quốc hội⁽¹⁰⁾. Ông Iu Sveda, giáo sư triết học Trường Đại học Quốc gia Lvov nhận xét: Đa số người dân, trong đó có các nhà phân tích đều cho rằng, giải tán Chính phủ là một hành động chính trị⁽¹¹⁾. Ngay cả Tổng thống V. Iushenco cũng khẳng định rằng, việc Quốc hội bỏ phiếu giải tán Chính

phủ không phải vì vấn đề gaz mà thực chất là vấn đề chính trị liên quan tới cuộc bầu cử Quốc hội sắp tới⁽¹²⁾.

Theo ông Victor Hebôgiencô, Chủ tịch Tổ chức Thăm dò dư luận xã hội "Ucraina Barometro" thì các đảng đối lập đó đã không hài lòng với Chính phủ Iu. Ekhanurov ở 3 điểm: Ekhanurov đã rất tích cực hoạt động chính trị trong nội bộ Đảng "Ucraina của chúng ta" và đã lập ở đó một phái Ekhanurov; Ông ta rất mong muốn tiếp tục chức Thủ tướng sau bầu cử; Ekhanurov không cho phép các nhóm tài chính công nghiệp can thiệp vào công việc của Chính phủ⁽¹³⁾. Các lực lượng đối lập tìm cách ngăn chặn ông Ekhanurov và đảng chính quyền chiến thắng trong bầu cử.

Bên cạnh những nguyên nhân trên, các nhà phân tích còn nêu những nhân tố khác trong việc giải tán Chính phủ của Thủ tướng Ekhanurov. Cựu Chủ tịch cơ quan an ninh Ucraina, cộng sự thân cận của cựu Thủ tướng Iu. Timoshenco, A. Turochinov thì cho rằng: Chính phủ bị đổ do hậu quả chính sách thiển cận của Tổng thống V. Iushenco. Khủng hoảng Chính phủ hôm nay đã nảy sinh từ trước, khi Tổng thống bị sức ép của các tập đoàn tài phiệt cũ, mới, cách chức vô cớ Chính phủ Timoshenco, bảo vệ những kẻ tham nhũng và đưa ra hệ thống đáng ngờ về năng lượng, trong khi Chính phủ rất quyết tâm chống tham nhũng và kinh tế ngậm.

⁹ V. Caltina. *Cái bẫy dành cho Tổng thống*. Báo "Tin tức Kiev", ngày 12.01.2006. (Tiếng Nga).

¹⁰ A. Dincheco. *Nguyên nhân chính giải tán Chính phủ - Sử dụng chính quyền*. <http://www.Trapaev>. Báo "Ngày", ngày 13.01.2006. (Tiếng Nga).

¹¹ *Ý kiến về giải tán Chính phủ. Không có toà án không làm gì được*. Báo "Ngày", ngày 13.01.2006 (Tiếng Nga).

¹² Iushenco. *Giải tán Chính phủ không liên quan đến gaz*. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 11.01.2006. (Tiếng Nga).

¹³ M. Oleinhich. *Trò chơi kiểu "Trapaev"*. Báo "Ngày", ngày 13/01/2006. (Tiếng Nga).

Còn tình hình bây giờ làm mất uy tín chính quyền, đe dọa chủ quyền quốc gia và cả an ninh quốc gia ⁽¹⁴⁾... Ông A. Dinchencô, Chủ tịch Đảng Lực lượng yêu nước, bổ sung thêm: Hạ bộ Chính phủ để ngăn âm mưu chính quyền tiến hành xây dựng hệ thống một đảng và các tham vọng khác của chính quyền. Mặt khác, chính quyền đã phạm phải những sai lầm chiến lược, không ổn định được tình hình đất nước, để cho kinh tế đi xuống v.v. ⁽¹⁵⁾.

Một yếu tố nữa, có lẽ cũng là một trong những nguyên nhân dẫn đến việc Quốc hội bỏ phiếu bất tín nhiệm nội các của ông Iu. Ekhanurov là các nhà lập pháp đối lập muốn chứng minh quyền lực mới của mình sau khi cải cách chính trị có hiệu lực.

Tổng thống V. Iushenco và chính quyền của ông không mặn mà gì với cải cách chính trị, không muốn quyền hạn của mình bị thu hẹp nên nhiều lần tìm cách trì hoãn, thậm chí huỷ cải cách chính trị. Trái lại, các lực lượng đối lập luôn đòi tiếp tục thực hiện cải cách chính trị, đặc biệt là sửa đổi Hiến pháp. Chính vì vậy, Đảng Khu vực đã yêu cầu phải ghi đòi hỏi đó trong Thỏa thuận ký giữa Tổng thống, Thủ tướng và Chủ tịch Đảng Khu vực trong việc thành lập Chính phủ Iu. Ekhanurov ngày 22/9/2005. Bà Bôgôxlôvski, thủ lĩnh đảng "Tập hợp" tuyên bố: Hôm nay chúng ta đã nhận ra một điều

là đã bắt đầu vận hành chế độ Cộng hoà Nghị viện, khi mà Quốc hội hoàn toàn có quyền thực hiện những hành động trái mong muốn của Tổng thống hoặc của các quan chức... và các thiết chế xã hội đã bắt đầu kiểm soát các quan chức... Chính phủ bị bãi nhiệm có thể tồn tại đến bầu cử Quốc hội mới, khi cựu Thủ tướng Iuri Ekhanurov đủ thông minh và phải có đủ độ tin cậy của Quốc hội ⁽¹⁶⁾... .

2. Phản ứng của dư luận

Chính phủ của ông Ekhanurov bị phế truất là sự kiện lớn, sự kiện nóng hổi ở Ucraina, được dư luận rất quan tâm. Tuy nhiên, phản ứng của dư luận rất khác nhau, thậm chí trái ngược nhau.

Về phía chính quyền: Việc bỏ phiếu bất tín nhiệm gây phản ứng rất gay gắt. Tổng thống, Chính phủ cho rằng Quốc hội không có quyền giải tán Chính phủ. Tổng thống V. Iushenco ngay tức khắc tuyên bố rằng đó là quyết định trái Hiến pháp ⁽¹⁷⁾. Tiếp theo tuyên bố của Bộ trưởng Tư pháp Xécgây Gôlvaturi, tại cuộc họp của Hội đồng Bộ trưởng (12.01.06), Tổng thống cũng khẳng định đã chính thức đề nghị Quốc hội huỷ bỏ quyết định trái Hiến pháp trên ⁽¹⁸⁾. Có người cho rằng, đó là tội hậu thư của Tổng thống đối với Quốc hội. Mặt khác, Tổng thống,

¹⁴ *Xã hội Ucraina học kiểm soát chính quyền.* <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 10.01.2006. (Tiếng Nga).

¹⁷ *Chính phủ bị giải tán.* <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 10.01.2006. (Tiếng Nga).

¹⁸ I. Iarughin. *Tổng thống đã bắt đầu chiến tranh chống lại Quốc hội.* "Tin tức Kiev", ngày 13.01.2006. (Tiếng Nga).

¹⁴ *Khủng hoảng chính trị ở Ucraina, hiệu quả chính sách thiên cận.* <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 10.01.2006. (Tiếng Nga).

¹⁵ *Nguyên nhân chính giải tán Chính phủ - Sử dụng chính quyền.* <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 10.01.2006. (Tiếng Nga).

Thủ tướng và cả Chính phủ đều khẳng định sẽ không chấp nhận thành lập Chính phủ tạm quyền, mà vẫn tiếp tục thực hiện đầy đủ quyền hạn của mình.

Hơn thế nữa, phản ứng của các đảng đối lập, trước hết là Đảng Khu vực cho rằng: Bỏ phiếu bất tín nhiệm Chính phủ là vi phạm thoả thuận giữa Tổng thống, Thủ tướng và các đảng khi thành lập Chính phủ Ekhanurov vào tháng 9/2005. Tổng thống V. Iushenco cũng đã quyết định rút chữ ký của mình khỏi Thoả thuận trên, đồng thời phê phán mạnh mẽ các phái, nhóm bỏ phiếu hạ bộ Chính phủ, lên án họ “lập đội quân thứ 5” chống lại lợi ích quốc gia, làm cho đất nước rơi vào tình trạng bất ổn định⁽¹⁹⁾. Còn Thủ tướng Ekhanurov gọi cuộc bỏ phiếu ở Quốc hội là sự “câu kết chính trị” và người có lỗi chính là Chủ tịch Quốc hội V. Litvin.

Chủ tịch Ban Chấp hành Đảng Liên minh nhân dân Ucraina của chúng ta, nhân vật thứ hai trong Đảng của Tổng thống, ông Nicôlai Caterinchuc còn đề nghị thiết lập ngay tức khắc sự cai trị trực tiếp của Tổng thống cho đến bầu cử Quốc hội vào tháng 3/2006⁽²⁰⁾.

Các đảng đối lập có ý kiến hoàn toàn khác về việc Chính phủ bị giải tán. Ông V. Ianucovich cho rằng, việc hạ bộ Chính phủ không phải là việc đột ngột, bởi vì Chính phủ này trên thực tế vẫn tiếp tục đường lối của Chính phủ của bà Timôshencô. Đó là

chính sách thiếu trách nhiệm, làm cho đời sống nhân dân bị giảm sút, bất ổn định trong nhiều lĩnh vực kinh tế Ucraina⁽²¹⁾ và Chính phủ thiếu tính chuyên nghiệp, không có năng lực giải quyết các vấn đề về năng lượng⁽²²⁾. Còn ông N. Tômencô, cựu Phó Thủ tướng Chính phủ thì khẳng định: Chính phủ bị giải tán là hoàn toàn tất yếu, đúng luật. Một trong các lý do để các đại biểu Quốc hội bỏ phiếu bất tín nhiệm Chính phủ là việc thành lập Hội đồng các nhà tài phiệt Ucraina. Do sự hợp tác với Hội đồng “tài phiệt” nên Chính phủ đã xem xét lại hàng loạt quyết định của Chính phủ trước (Timoshenco), các doanh nghiệp nước ngoài, trong đó có Nga, đã bắt đầu áp đặt điều kiện của họ cho chúng ta, không vì lợi ích của Ucraina mà vì quyền lợi của các nhà “tài phiệt”.

Đối với Đảng XHCN, đồng minh trong Chính phủ hiện nay của Thủ tướng Iu. Ekhanurov, mặc dù không tham gia việc bỏ phiếu bất tín nhiệm Chính phủ, song họ cũng kiên quyết đòi cách chức Bộ trưởng Năng lượng - Nhiên liệu I. Plachcov và Chủ tịch Tập đoàn Dầu khí Ucraina I. Ivchencô, những người chịu trách nhiệm chính trong đàm phán về gaz với Nga.

Về phản ứng của quốc tế. Hầu hết các nước đều cho rằng đó là vấn đề nội bộ của Ucraina, đưa tin khách quan, không tỏ thái

¹⁹ Như trên đã dẫn (18).

²⁰ “Ucraina của chúng ta” đề nghị V. Iushenco thực hiện việc cầm quyền trực tiếp của Tổng thống. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 10.01.2006. (Tiếng Nga).

²¹ Ianucovich đề nghị lập Chính phủ tạm quyền. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 11.01.2006. (Tiếng Nga).

²² V. Kalcatina. Chính phủ Ekhanurov bay tụt vào đường ống. “Tin tức Kiev”, ngày 11/01/2006. (Tiếng Nga).

độ gì. Đại diện Liên minh Châu Âu khẳng định không nghi ngờ gì tính hợp pháp của Chính phủ Ekhanurov, tiếp tục làm việc với Chính phủ nào đang tồn tại ở Ucraina. Đối với EU, Chính phủ hợp pháp là Chính phủ hợp pháp đối với người Ucraina. Tuy nhiên, Bruxen cho rằng, việc giải tán Chính phủ là không hợp pháp, vi phạm Hiến pháp, vi phạm quy chế làm việc của Quốc hội ⁽²³⁾.

3. Hệ quả của khủng hoảng

Việc giải tán Chính phủ của Ekhanurov gây ra những hệ quả không nhỏ đối với tình hình chính trị, quan hệ giữa các nhánh quyền lực cũng như đối với các lực lượng chính trị Ucraina.

Trước hết, việc Chính phủ mới tồn tại chỉ có vài tháng đã bị bãi nhiệm đã gây ra khủng hoảng chính trị tại Ucraina, làm tăng thêm căng thẳng, mâu thuẫn giữa Tổng thống, chính quyền hành pháp và chính quyền lập pháp vốn đã không bình thường ⁽²⁴⁾. Hai bên phê phán lẫn nhau, tranh luận gay gắt về tính hợp pháp của quyết định và rất mâu thuẫn với nhau về giải pháp giải quyết khủng hoảng. Chính tình hình trên đã làm cho tình hình chính trị nội bộ Ucraina đã bấp bênh lại càng không ổn định. Tất nhiên, không ổn định ở đây có giới hạn, khó có thể dẫn đến đổ bể, khó có thể tạo ra tình thế xung đột giữa Tổng thống, Chính phủ và Nghị viện.

Mặt khác, việc Chính phủ bị bất tín nhiệm, trở thành Chính phủ tạm quyền, làm cho quyền hạn bị hạn chế dù chỉ trên danh nghĩa, cùng việc căng thẳng trong quan hệ giữa lập pháp và hành pháp, làm cho việc điều hành kinh tế - xã hội bị ảnh hưởng lớn.

Thứ hai, hệ quả khác của việc cách chức Chính phủ Ekhanurov là tác động đối với các lực lượng chính trị trong bối cảnh đang diễn ra cuộc chạy đua quyết liệt vào Nghị viện và Hội đồng Địa phương. Các nhà phân tích cho rằng, giải tán Chính phủ là “một đòn mạnh đánh vào lực lượng cầm quyền, vào Đảng “Ucraina của chúng ta” của Tổng thống Iushenco” và là “đòn bất ngờ, đau điếng người”..., bởi vì đã có sự hợp tác giữa đối lập cũ (Đảng Cộng sản, Đảng XHDC Thống nhất, Đảng Khu vực) và đối lập mới (khởi Timoshenco). Điều đặc biệt bất ngờ đối với Tổng thống và Chính phủ là các nghị sĩ của Đảng Nhân dân của Chủ tịch Quốc hội ủng hộ bỏ phiếu cách chức Chính phủ ⁽²⁵⁾. Nhiều nhà phân tích cũng cho rằng, “Ucraina của chúng ta” và Tổng thống V. Iushenco đã thua trong trận vừa rồi. Họ cần phải tiến hành những biện pháp trả đũa để ổn định lại tình hình. Trong Quốc hội đã hình thành một liên minh chống Chính phủ - một minh chứng rõ ràng sự thất bại của Tổng thống trong việc chọn đối tác chính trị và không biết cách củng cố thành quả đã giành được ⁽²⁶⁾.

²³ EU không nghi ngờ về tính hợp pháp của Chính phủ Ekhanurov. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 13.01.2006. (Tiếng Nga).

²⁴ Hạ bộ Chính phủ làm tăng mâu thuẫn giữa Quốc hội và Tổng thống. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 13.01.2006. (Tiếng Nga).

²⁵ V. Calcatina. *Cái bẫy cho Tổng thống*. “Tin tức Kiev”, ngày 12.01.2006. (Tiếng Nga).

²⁶ M. Oleinich. *Trò chơi kiêu “Trapaev”*. Báo “Ngày”, ngày 13.01.2006. (Tiếng Nga).

Đối với các lực lượng đối lập cũ cũng như mới, việc giải tán Chính phủ là một thắng lợi. Mặc dù rất khác nhau về quan điểm, lợi ích trên nhiều vấn đề, song họ cũng đã tìm được điểm chung để thống nhất hành động và đã thành công, hạ bộ được Chính phủ Ekhanurov, làm giảm uy tín của chính quyền Iushenco trước cử tri, đặt chính quyền vào tình thế phức tạp, đặc biệt trong thời điểm đang diễn ra cuộc chạy đua quyết liệt. Mặt khác, với việc cách chức Chính phủ, các lực lượng đối lập đã cảnh báo, ngăn chặn chính quyền sử dụng quyền lực chính quyền và gian lận trong bầu cử.

4. Triển vọng tình hình

Đã hơn nửa tháng kể từ ngày Quốc hội bỏ phiếu bất tín nhiệm Chính phủ, song tình hình vẫn tiếp tục bế tắc, mặc dù các bên cũng đã đề xuất nhiều giải pháp.

4.1. Giải pháp của chính quyền

Trước hết, ngay từ đầu, theo đề xuất của Bộ trưởng Tư pháp X. Gôlôvaturi, Tổng thống muốn đưa vấn đề ra Toà án Hiến pháp xem xét quyết định bãi miễn Chính phủ của Quốc hội. Rất tiếc, điều đó không thể thực hiện được, vì Toà án Hiến pháp (TAHP) đang ở lúc giao thời chưa đủ thành viên. Theo Hiến pháp, Toà án Hiến pháp gồm 18 thành viên. Tổng thống, Quốc hội và Hội đồng Thẩm phán, mỗi nơi có quyền cử 6 thành viên. Các thành viên của TAHP phải làm lễ tuyên thệ tại Quốc hội. Quốc hội đã không thu đủ phiếu để tiến hành phối hợp bầu ra thành viên TAHP. Mặt khác, việc đòi Quốc hội huỷ quyết định giải tán Chính phủ

ngày 10/01/2006, như Chủ tịch Quốc hội V. Litvin nhấn mạnh, là “không thực tế”, vì Quốc hội không thể ra nghị quyết trái ngược nhau chỉ trong vài ngày ⁽²⁷⁾.

Một kiến nghị khác của chính quyền là thiết lập quyền lực trực tiếp của Tổng thống. Điều đó trái Hiến pháp. Mặt khác, tư tưởng độc đoán chuyên quyền không được bất cứ lực lượng chính trị nào ủng hộ. Có đề nghị cho rằng phải giải tán Quốc hội. Tổng thống sẽ không tiến hành việc đó vì không có cơ gì giải tán Quốc hội. Mặt khác, nếu giải tán Quốc hội sẽ làm cho mâu thuẫn càng tăng giữa Tổng thống và Quốc hội càng sâu sắc thêm, sẽ dẫn đến khủng hoảng Chính phủ thực sự.

Không có mặt tại phiên họp của Quốc hội cùng Thủ tướng Iu. Ekhanurov để bàn việc khắc phục khủng hoảng Chính phủ ngày 19.01.2006, Tổng thống V. Iushenco đã phát biểu với báo chí, đơn phương đưa ra một số sáng kiến mới, còn Quốc hội thì quyết định chấm dứt kỳ họp và đi nghỉ Đông đến 7.02.2006. Ông đề nghị Chính phủ, Quốc hội thoả thuận đình chỉ các quyết định và hành động có thể dẫn đến bất ổn định, đó là bước đầu tiên đưa Ucraina ra khỏi khủng hoảng chính trị hiện nay. Chỉ có sau bầu cử Quốc hội, phe đa số thành lập được Chính phủ mới thì khủng hoảng chính trị sẽ hoàn toàn chấm dứt. Một biện pháp ưu tiên hàng đầu là kì họp tiếp của Quốc hội phải tiến hành lễ tuyên thệ của các thành

²⁷ Litvin. *Việc huỷ nghị quyết Quốc hội về giải tán Chính phủ là không thực tế.*
<http://www.podrobnosti.ua>, ngày 16.01.2006. (Tiếng Nga).

viên TAHP đã được bầu, được cử theo luật định. Tổng thống cũng đề nghị tất cả các lực lượng tham gia cuộc chạy đua vào Quốc hội ký thoả thuận về bầu cử trung thực và cam kết chính quyền sẽ không sử dụng quyền lực chính quyền trong bầu cử. Một kiến nghị khác của Tổng thống V. Iushenco là thành lập nhóm công tác gồm đại diện Quốc hội, Tổng thống và nội các soạn thảo luật về Chính phủ, Tổng thống, đối lập và trung cầu dân ý toàn quốc ⁽²⁸⁾.

4.2. Đề nghị của Quốc hội, các lực lượng đối lập

Trước hết, Quốc hội kiên quyết không huỷ quyết định giải tán Chính phủ như Tổng thống và Chính phủ đề nghị; Khẳng định Quốc hội có quyền làm việc đó theo Điều 85 của Hiến pháp và khi cải cách chính trị, một thoả thuận góp phần đưa V. Iusencô lên làm Tổng thống, có hiệu lực. Chủ tịch Quốc hội V. Litvin đã đề xuất đối thoại giữa Quốc Hội, Tổng thống và Chính phủ, tìm giải pháp cho khủng hoảng, trong đó có việc cùng nhau xây dựng chương trình giải quyết các vấn đề bức xúc, tình hình đất nước về kinh tế - xã hội, cải tổ lại Chính phủ, loại các bộ trưởng mị dân, thay vào đó là các nhà chuyên môn, không tham gia ứng cử đại biểu quốc hội. Với điều kiện như vậy, Quốc hội có thể xem xét Nghị quyết giải tán Chính phủ ngày 10-01-2006 v.v. ⁽²⁹⁾.

Để tiếp tục gây áp lực đối với Tổng thống và Chính phủ, trong phiên họp kết thúc kỳ họp Quốc hội trước khi đi nghỉ Đông, với 246 phiếu thuận, Quốc hội đã bỏ phiếu phê truất Bộ trưởng Bộ Năng lượng - Nhiên liệu I. Plachcov và Bộ trưởng Bộ Tư pháp X. Gôlôvaturi và khuyến nghị Chính phủ cách chức Chủ tịch Tập đoàn Dầu khí Ucraina A. Ivochencô. Đảng Khu vực của cựu Thủ tướng V. Ianucovich thì đề nghị thành lập Chính phủ lâm thời. Những đề xuất của Tổng thống cũng chưa được Quốc hội xem xét và ngược lại các sáng kiến của Quốc hội cũng chưa được Tổng thống nghiên cứu.

Tình hình còn diễn biến phức tạp, chưa có lối thoát.

4.3. Triển vọng tình hình

Tình hình Ucraina cho đến bầu cử Quốc hội mới có thể phát triển theo một số kịch bản sau đây:

Kịch bản 1:

Tình hình sẽ tiếp tục lúng nhùng như hiện nay. Mặc dù đã bị Quốc hội hạ bệ, song do Tổng thống và Chính phủ không chấp nhận, nên Chính phủ vẫn tồn tại và thực hiện các quyền hạn của mình, không chịu mang danh quyền Thủ tướng, quyền Bộ trưởng. Quan hệ giữa Quốc hội và chính quyền hành pháp tiếp tục căng thẳng, phức tạp, không lối thoát. Việc bầu, tuyên thệ của các thành viên Toà án Hiến pháp còn trực trặc.

Khả năng này là nhiều vì mâu thuẫn giữa Quốc hội, Tổng thống và Chính phủ khá căng thẳng. Mặt khác ngày bầu cử đã

²⁸ Tổng thống đưa ra kế hoạch ổn định tình hình đất nước. <http://www.podrobnosti.ua>, ngày 23.01.2006. (Tiếng Nga).

²⁹ Cuộc sống theo Hiến pháp mới. Báo "Tin tức Kiev" ngày 20-01-2006. (Tiếng Nga).

đến gần, không còn đủ thời gian để giải quyết khủng hoảng và các đảng phái quá bận rộn với việc tranh cử. Kịch bản này đáp ứng nhiều yêu cầu của Quốc hội do các lực lượng đối lập chi phối (thực hiện quyền lực sau cải cách chính trị, làm mất uy tín, cảnh báo cử tri về việc chính quyền sử dụng chính quyền trong bầu cử v.v.), còn Tổng thống và Chính phủ khó đáp ứng điều kiện của Quốc hội, nhất là không để các ứng cử viên đại biểu Quốc hội tham gia Chính phủ mới.

Kịch bản 2:

Tổng thống và Chính phủ kiên quyết phản công lại Quốc hội với lý do quyết định của Quốc hội là vi phạm Hiến pháp, thiết lập quyền lực trực tiếp của Tổng thống như đề nghị của Chủ tịch Ban Chấp hành Đảng Ucraina của chúng ta N. Caterinchúc. Điều này khó xảy ra như đã phân tích ở trên.

Có phương án khác nằm trong kịch bản này là Tổng thống đàm phán với Quốc hội, đưa vấn đề ra Toà án Hiến pháp. Tổng thống sẽ phát biểu trực tiếp với xã hội, giải thích vấn đề và sự có mặt của Chủ tịch Toà án Tối cao, tiến hành tuyên thệ các thành viên Toà án Hiến pháp và làm cho Toà án Hiến pháp vận hành.

Kịch bản 3:

Bổ nhiệm một Chính phủ mới, Chính phủ tạm quyền như đề nghị của Chủ tịch Đảng Khu vực V. Ianucovich và ông Ianucovich sẵn sàng đứng ra lập Chính phủ. Tuy nhiên khả năng này khó vì Quốc hội được thành lập trên kết quả bầu cử ngày 26-3-2006 mới có quyền thành lập Chính phủ.

Tổng thống giới thiệu Thủ tướng mới, Chính phủ mới có thể lại là Iuri. Ekhanurov. Tuy nhiên Chính phủ này sẽ không thu đủ phiếu để thông qua.

Kịch bản 4:

Giải tán Quốc hội. Chính Tổng thống cũng không loại trừ khả năng này khi tuyên bố ở Axtana. Giải pháp này không có cơ sở pháp lý, vì theo Hiến pháp trước bầu cử Quốc hội 6 tháng không được giải tán Quốc hội. Tổng thống chắc không dám vi phạm Hiến pháp, khi chính mình đã phê phán Quốc hội vi phạm Hiến pháp.

Tóm lại, ra đời sau Cách mạng Cam, chính quyền mới ở Ucraina gặp khá nhiều khó khăn. Một trong các khó khăn đó là Chính phủ không ổn định. Trong một năm đã có hai Chính phủ bị đổ. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến việc Chính phủ của Thủ tướng Ekhanurov bị Quốc hội bỏ phiếu bất tín nhiệm, song nguyên nhân quan trọng nhất là cuộc chạy đua quyết liệt cho bầu cử Quốc hội tới. Đây là cuộc giành giật một mất một còn giữa các lực lượng chính trị, bởi vì Ucraina đã chuyển sang thể chế Nghị viện - Tổng thống, Quốc hội có nhiều quyền lực hơn Tổng thống. Cuộc bầu cử Quốc hội tới sẽ giải quyết khủng hoảng Chính phủ. Tuy nhiên tình hình Ucraina cũng khó có ổn định vững chắc, lâu dài vì chưa có các trung tâm quyền lực, hệ thống nhà nước, luật pháp chưa hoàn chỉnh, chế độ dân chủ còn non trẻ v.v... Tuy nhiên, tình hình sẽ không dẫn đến xung đột, không dẫn đến đảo lộn xã hội, mà có ổn định tương đối để phát triển. Thể chế Nghị viện - Tổng thống từng bước được củng cố, hoàn thiện ./.